

Araştırma Makalesi / Research Article

Üretici Birliklerinin Örgütlenme Bilincine Katkıları: Telli Terbiye Sistemli Bağcılık Örneği

Contribution of Agricultural Producer Unions to the Development of Organizational Awareness: Trellis System Vineyard Example

Songül AKIN

Dicle Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Bahçe Bitkileri Bölümü, 21280, Diyarbakır, Türkiye

<https://doi.org/10.55007/dufed.1030428>

MAKALE BİLGİSİ

Makale Tarihi

Alınış, 30 Kasım 2021

Revize, 16 Şubat 2022

Kabul, 16 Şubat 2022

Online Yayınlama, 01 Nisan 2022

Anahtar Kelimeler

Tarımsal örgütlenme, Telli terbiye sistemli bağ, Bilinçlenme

ARTICLE INFO

Article History

Received, 30 November 2021

Revised, 16 February 2022

Accepted, 16 February 2022

Available Online, 01 April 2022

Keywords

Agricultural organization, Wire training system, Awareness

ÖZ

Kırsal alanda tarım sektöründe faaliyet gösteren organizasyonlardan biri de üretici birlikleridir. Tarımsal üretici birlikleri, üreticilere geniş bir hizmet yelpazesi sunmakta ve aynı zamanda örgütsel farkındalığın yaratılması ve yaygınlaştırılmasında rol model olarak hareket etmektedir. Çalışmanın amacı üretici birliğinin, birlik üyesi üreticilerin örgütlenme bilincine katkısının olup olmadığının ortaya çıkarılmasıdır. Bu çalışmada, Diyarbakır'ın Dicle, Han, Kulp, Silvan ilçelerinde Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu (IFAD) destekli 79 Telli terbiye sistemli bağcılık işletmelerinin örgütlenme konusundaki bakış açıları birliğe üye olan ve birliğe üye olmayan üreticiler açısından incelenmiştir. Söz konusu işletmelerin 45 adedi Dicle Organik Meyve Yetiştirici Birliğine üyedir. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistik yöntemleri ve Kikare (X^2) analizi kullanılmıştır. Çalışmada organik meyve yetiştiricileri birliğine üyelik ve telli terbiye sistemli bağcılığa devam etme isteği arasında pozitif fakat bilimsel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmüştür. Üretici birliğine üye olanlar ile üye olmayanların, sadece alınan destek sayısı ve IFAD'ı tanıma konusunda vermiş oldukları cevaplar arasındaki farkın pozitif ve çok anlamlı ($p<0,01$) olduğu görülmüştür. Elde edilen sonuçlara göre üretici birliklerinin etkinliklerinin ve başarılarının artırılması için birliklere finansman desteklerinin sağlanması kadar, birlik faaliyetlerini sürekli olarak değerlendirebilecek mekanizmaların gerekli olduğu kanaatine varılmıştır.

ABSTRACT

One of the organizations operating in the agricultural sector in rural areas is the farmer unions. They offer a wide range of services to the farmers and act as role models in creating and spreading organizational awareness. The aim of the study is to reveal if the farmer unions contributes to the organizational consciousness of their member farmers. Development

(IFAD) supports in Diyarbakır's Dicle, Hani, Kulp and Silvan districts were examined in terms of the membership status of the vineyard farmers. Of all vineyard farmers, 45 are members of the Dicle Organic Fruit Growers Union. Descriptive statistical methods, and Chi-square test were used in data analysis. It was revealed that there was a positive but insignificant ($p>0,1$) relationship between the union membership and the desire to continue wire trellis vineyard. It was also revealed that member farmers significantly and positively differed ($p<0,01$) from the non-member ones regarding only the number of supports benefited and the knowledgeability on IFAD. According to the results, it was concluded that as well as financial supports, regular and continuous supervision of the farmer unions are of vital importance to increase their efficiency and the success.

1. GİRİŞ

Günümüzde gelişmişliğin bir göstergesi olarak üreticilerin örgütlülüğü bir kriter olarak alınmaktadır. Gerçekte de gelişmiş ülkelerde tarımın sanayileştiği buna paralel olarak üreticilerin örgütlenme düzeyinin arttığı ve örgütlülük bilinçlerinin geliştiği görülmektedir.

Tarımsal üretimde verimliliğin ve gelirin artırılmasında, tarımsal yeniliklerin yayılmasında tarımsal örgütlerin önemli bir rolü bulunmaktadır [1]. Bununla birlikte tarım politikalarını oluşturmak, politik mekanizmaları düzenlemek, çalıştırmak, pazarda önemli bir aktör olmak, verimliliğin artırılması maliyetlerin düşürülmesi dolayısıyla üretici karının artırılması ve kırsal kalkınmanın sağlanması ancak üretici örgütlenmeleriyle mümkündür [2]. Bireysel olarak hareket eden tarım işletmelerinin sektördeki sorunları çözüme kapasiteleri yoktur. Gerçek anlamda örgütlenmenin başarılması üretimde aksaklıkların giderilmesine ve bölge kalkınmasına önemli katkılar sağlayacaktır [3].

Türkiye'de sosyoekonomik açıdan önemli sektörlerden biri olan tarımın karşılaştığı finansman, girdi temini ve pazarlama sorunları çözülememekte, örgütlenme sorunu sektörün en önemli sorunlarından biri olarak nitelendirilmektedir [4,5]. Kırsal alan yoksulluğunun kentsel alan yoksulluğun daha fazla ve derin olduğu ülkemiz için inkâr edilemez bir gerçektir. Kırsal alan yoksulluğuyla savaşta üretici örgütleri ve sivil toplum örgütlerine büyük görev düşmektedir [6].

Üreticilerin tarımsal örgütlere üye olmalarının ilk nedeni, ekonomik menfaat sağlamak ve gelirlerini artırmak ikinci nedeni, sosyal amaçlarını gerçekleştirmektir [7]. Kooperatif bilinci, kültürü ve güçlü bir üretici örgütlenmesi yapılanması ülkemizde henüz oluşturulamamıştır [8]. Türkiye'de tarım sektöründe çiftçilerin etkili bir şekilde örgütlenememesinin nedenlerinin başında ise güven eksikliğinin olduğu bilinmektedir [9, 10, 11]. Doğal olarak güven eksikliği, örgüt faaliyetlerine katılımı ve bağlılığı düşüren bir etkidir [12]. Yapılan benzer çalışmalarda ortakların örgütlere bağlılığının, ortakların bakış açısından kaynaklandığı belirtilmektedir [13]. Türkiye'de tarımsal örgütler içerisinde en yaygın olan örgütlenme şekillerinden biri, Tarımsal Üretici Birlikleri (TÜB)'dir. Tarımsal üretimi talebe göre planlamak, ürün kalitesini iyileştirmek, üreticilerin gücünü artırıcı tedbirler almak, pazara geçerli norm

ve standartlara uygun ürün sevk etmek ve ürünlerin ulusal ve uluslararası ölçekte pazarlama gücünü artırıcı tedbirler almak amacıyla 5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanununa göre ürüne dayalı olarak TÜB'ler kurulmaktadır [14]. Tarımsal üretici birlikleri aynı ilçede çiftçilerin bitkisel ve hayvansal ürün veya ürün gruplarında bir araya gelerek oluşturdukları organizasyonlardır.

Türkiye, bağ alanı ve üzüm üretiminde dünyanın önemli ülkeleri arasında yer almaktadır. İklim koşullarının ve yetiştirme şartlarının uygunluğu nedeniyle bağcılık ülke genelinde birçok üreticinin geçim kaynağı oluşturmaktadır. Ülkede bağcılık eski ve köklü bir kültüre sahiptir. Üzüm, iklim ve toprak yönünden fazla seçici olmaması ve alternatif değerlendirme olanaklarına sahip olması nedeniyle dünyada ve Türkiye'de yaygın kültür bitkilerinden biridir [15]. Asmanın gen kaynağı Güneydoğu Anadolu bölgesinde, Diyarbakır oldukça büyük bir potansiyele sahip olmakla birlikte bağ alanlarında son yirmi yıldır azalma görülmektedir. Bu noktadan hareketle IFAD tarafından 2012-2014 yılları arasında bağcılığa elverişli dört ilçede telli terbiye sistemli bağcılık (TTSB) konusunda desteklemeler yapılmıştır. Çalışmada TÜB'ne üye telli terbiye sistemli bağcılık yapan işletmeler ile üye olmayan fakat telli terbiye sistemli bağcılık yapan işletmelerin örgütlenmenin önemi ve gerekliliği konusundaki görüşleri arasında fark olup olmadığı, TTSB ile ilgili önermelere katılımları incelenerek iki grup arasında örgütlenmenin üreticiler üzerindeki etkisi bakımından bir farklılık olup olmadığı ortaya konmaya çalışılmıştır.

2. MATERYAL VE METOT

2.1 Materyal

Araştırmanın evrenini Diyarbakır ili Dicle, Hani, Silvan, Kulp ilçelerinde IFAD desteği ile badem yetiştiriciliği yapan çiftçiler oluşturmaktadır. Araştırmanın ilk aşamasında literatür taraması yapılmış, kavramsal çerçeve çizilmiştir. Kavramsal çerçeveden hareketle hipotezler belirlenip, alan araştırması ile veriler toplanmıştır. Bu çalışmada veri toplama aracı olarak anket tekniği kullanılmıştır.

2.2 Yöntem

Anket, veri toplamada en etkili ve en çok kullanılan yöntem ve yazılı veri toplama aracıdır [16, 17, 18]. Haziran 2019 da anketler uygulanmıştır. Söz konusu dört ilçede IFAD desteğiyle telli terbiye sistemli bağ tesis etmiş 79 işletmenin tamamı evren büyüklüğü olarak alınmıştır. İşletme sayısının 79 gibi ulaşılabilir bir rakam olması nedeniyle "Tam Sayım Yöntemi" kullanılmıştır [19]. Anketlerin yanıtlanmasında üreticiler ile yüz yüze görüşme yöntemi uygulanmış ve üreticilerin soruları en doğru şekilde anlaması ve cevaplandırması sağlanmıştır. Anketlere cevap veren üreticiler, çiftçi kayıt

sistemine göre arazi sahibi durumundaki çiftçilerdir. Anketlerin değerlendirilmesinde bütün sorulara ait yanıtlar yüzde ve frekans değerlerine göre incelenmiştir.

Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistik yöntemler ile nitel verilerin analizinde “Kikare (χ^2) testi kullanılmıştır. Ayrıca, Likert ölçeğine göre elde edilen sıralı (ordinal) verilerde uyum analizi yapılmış ve bu amaçla “Cronbach’s alpha” istatistiği hesaplanmıştır. Likert ölçeğine göre belirlenen bütün sorular için elde edilen α değeri, kullanılan anketin toplam güvenilirliğini göstermektedir ve 0.7’den düşük α değerleri anketin zayıf güvenilirliğe, $\alpha > 0,8$ olması ise anketin yüksek güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir.

Anket güvenilirliği arttırılmak istendiğinde soruların her biri için hesaplanan α değerleri gözden geçirilerek, likert ölçekli bütün sorular için hesaplanan α değerini düşüren soru çıkartılarak anketin güvenilirliği yükseltilmektedir. Çalışmada da alpha değerini düşüren bir soru değerlendirme dışı bırakılmış, diğerleri için 0,789 alpha değeri hesaplanmıştır. Sonuç olarak elde edilen bilgilerin kabul edilebilir bir güvenilirliğe sahip olduğu düşünülmektedir [20].

Çalışmada cevaplar 1-5 Likert ölçeğine göre yapılandırılmıştır. Cevaplardan tamamen katılıyor = 5, katılıyor = 4, kısmen katılıyor = 3, katılmıyor = 2 ve kesinlikle katılmıyor = 1 olacak şekilde değerlendirilmiş ve elde edilen sonuçların ortalamaları da buna uygun şekilde yorumlanmıştır. Veri analizlerinde, SPSS 17.0 istatistik yazılımı [21] kullanılmıştır.

3. ARAŞTIRMA BULGULARI

Çalışmada Dicle ilçesinde 45, Hani ilçesinde 20, Silvan ilçesinde 8, Kulp ilçesinde 6 olmak üzere toplamda 79 telli terbiye sistemli bağcılık işletmesi sahibi ile yapılan anketler değerlendirilmiştir. Telli terbiye sistemi ile bağcılık yapanların 45 adedi Dicle ilçesinde olup araştırma kapsamına alınan üreticilerin %56,9’unu oluşturmaktadırlar. Üreticilerin en gencinin 32 en yaşlısının 85 yaşında olduğu, üreticilerin ortalama yaşının ise 55,12 olduğu görülmüştür. Yaş ile üretim davranışları ve tarımsal yeniliklerin benimsenmesi arasında olumlu bir bağlantının olduğu birçok çalışmada tespit edilmiştir.

Ankete katılanların %4’ ünün yüksekokul, %54,4’ünün ilkokul mezunu, %15,1’nin ortaokul mezunu olduğu lise mezunlarının oranının ise %11,2 olduğu görülmüştür. Buna karşılık okur- yazar olup herhangi bir diploması olmayanların oranı %5,1’dir. Araştırma kapsamına alınanların %10,1’inin ise okur-yazar olmadığı görülmüştür. Benzer bir çalışmada GAP bölgesinde yapılan çalışmada, işletmelerdeki bireylerin %61,50’sinin ilkokul, %12,70’inin ortaokul, %12,10’unun lise, %3,40’ının üniversite mezunu olduğu belirtilmiştir [22].

Tarım sektöründe geleneksel yapıların güçlü olması, deneyimleri bu gelenekçi yapı üzerine kurulmuş olması nedeniyle, bazı avantaj ve dezavantajlar yaşanabilmektedir. Araştırmada üreticilerin, ortalama deneyimlerinin 32,22 yıl olduğu görülmüştür. Araştırma kapsamındaki üreticilerin %35,4'sinin çiftçilik dışı herhangi bir gelirinin olmadığı, %65,6 gibi önemli bir çoğunluğunun çiftçilik dışı gelir kaynaklarına sahip olduğu görülmüştür. Terin ve Ateş'in [23] yapmış oldukları benzer bir çalışmada Tarım dışı gelirin ailelerin toplam gelirleri içerisinde önemli bir pay aldığı üreticilerin %63,2'si tarım dışı gelire sahip oldukları tespit edilmiştir [23].

Araştırma kapsamındaki 79 işletmenin tamamının sadece bağcılık yapmadığı bağcılık yanında diğer tarımsal faaliyetlerinde yaptıkları görülmüştür. Telli terbiye sistemli bağ alanlarının işletmelerin toplam arazi miktarının yaklaşık altıda birine tekabül ettiği görülmüştür. Bu durum üreticilerin telli terbiye sistemli bağcılığı bir alternatif ve üretim çeşitliliğini artırma adına yaptıkları şeklinde yorumlanmıştır.

Telli terbiye sistemli bağcılık işletmelerin %56,9'nun Dicle ilçesinde olduğu bu işletmelerin 29 adedinin (%64,4) aynı zamanda IFAD destekli organik Badem bahçesi kurdukları görülmüştür. Hani ilçesinde telli terbiye sistemli bağcılık yapan 20 işletmenin 5 işletmenin (%25) aynı zamanda IFAD destekli organik elma bahçesi kurdukları görülmüştür. Silvan ilçesinde 8, Kulp ilçesinde 6 işletmenin telli terbiye sistemli bağcılık yaptığı görülmüştür (Tablo 1).

Tablo 1. IFAD desteğinden yararlanan telli terbiye sistemli bağcılık yapan işletmeler ile bu işletmelerden aynı zamanda badem ve elma bahçesi desteğinden yararlananların ilçelere göre dağılımı

İlçeler	TTSB Desteği Alan İşletme Sayısı	Badem Bahçe Desteği Alan İşletme Sayısı	Elma Desteği Alan İşletme Sayısı	Toplam İşletme Sayısı	%
Dicle	45	29	0	45	56,9
Hani	20	0	5	20	25,0
Kulp	6	0	1	6	7,1
Silvan	8	0	0	8	10,0
Toplam	79	29	6	79	100,0

“Üretici birlikleri pazarlamada katkı sağlar” önermesine üretici birliğine üye olan üreticiler (4,6) üye olamayan üreticiler (4,8) gibi çok yakın puanlar vermiş ve her iki grup da bu önermeyi birinci sıraya koymuştur. “Telli terbiye sistemli bağcılığa yönelik destekler üretimin devamlılığında etkilidir” önermesine üretici birliğine üye olan üreticiler (4,5) üye olamayan üreticiler (4,4) gibi biri birine çok yakın puanlar verdikleri, önem derecesi olarak da ikinci sıraya koydukları görülmüştür. Üreticilerin “Telli terbiye sistemli bağcılıkta örgütlenme önemlidir” önermesine üretici birliğine üye olan üreticiler (4,4) üye olamayan üreticiler (4,5) puan vererek bir önceki önermeyle neredeyse aynı puanları vermiştir.

Bu durum her iki grup içinde telli terbiye sistemli bağıcılıkta desteklemelerin ve örgütlenmenin faydasının eşit ve önemli olduğu şeklinde yorumlanmıştır (Tablo 2). Üretici birliğine üye olan üreticilerin telli terbiye sistemli bağıcılığa devam etme düşüncesine (4,1), birliğe üye olmayanların ise (4,3) puan verdikleri görülmüştür.” Telli terbiye sistemli bağıcılığa yönelik işletmecilik bilgisi (kâr-zarar hesabı vb.) yeterlidir” önermesine üretici birliğine üye olan üreticiler (3,1) üye olmayan üreticiler (2,7) puan vermiş, her iki grup arasındaki puan farkı ilk kez dört puan artmıştır (Tablo 2). Bu durum, birliğe üye üreticilerin işletmecilik bilgisinin eksikliği ile ilgili farkındalık sahibi oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 2. Telli terbiye sistemli bağıcılık ile ilgili önermelere katılım düzeyi ve üye olan ve olmayan üreticilerin telli terbiye sistemli bağıcılık hakkındaki görüşleri

Üretici Görüşleri	Üye işletmeler			Üye olmayan işletmeler		
	N	Toplam Puan	Ortalama Puan	N	Toplam Puan	Ortalama Puan
Üretici birlikleri pazarlamada katkı sağlar	45	205	4,6	34	162	4,8
Telli terbiye sistemli bağıcılığa yönelik destekler üretimin devamlılığında etkilidir	45	202	4,5	34	149	4,4
Telli terbiye sistemli bağıcılıkta örgütlenme önemlidir	45	200	4,4	34	152	4,5
Telli terbiye sistemli bağıcılığa devam etmeyi düşünüyorum	45	185	4,1	34	147	4,3
Telli terbiye sistemli bağıcılığa yönelik işletmecilik bilgisi (kâr-zarar hesabı vb.) yeterlidir	45	140	3,1	34	91	2,7

Tarımda örgütlenmenin temel amacı, kırsal kesimde yaşayan bireylerin sosyal, kültürel ve ekonomi refah düzeylerini arttırmaktır. Üretici örgütleri, demokratik ve özerk yapıları, üreticilerin değişik ihtiyaçlarına cevap verebilmeleri nedeniyle Dünya’da olduğu gibi ülkemizde de tarımsal kalkınmada yararlı bir araç olarak görülmektedir. Bu nedenle, üretici birliğine üyelik (üye/üye değil) durumunun üreticilerin vermiş oldukları cevaplarda doğal olarak bir farklılık meydana getirmesi beklenmelidir. Bu çalışmada böyle bir farklılık olup olmadığını tespit etmek amacıyla X² analizi yapılmıştır (Tablo 3).

Tablo 3. Birliğe üyelik durumunun TTSB ile ilgili olarak üretici düşünce ve davranışlarına etkisi

Birliğe üyelik	SD	X ²	p
TTSB'a devam etme isteği	1	0,711	0,399
Yararlanılan destek sayısı	3	67,947	0,000
IFAD’ı tanıma, haberdar olma	1	79,000	0,000
TTSB'tan memnuniyeti	4	2,916	0,572
TTSB hakkında bilgi düzeyi	1	0,110	0,740

Üretici birliğine üye olanların ve birliğe üye olmayanların telli terbiye sistemli bağcılığa devam isteği arasındaki farkın pozitif fakat bilimsel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür. Diğer yandan, üretici birliğine üyelik durumuyla alınan destek sayısı arasındaki ilişkinin pozitif ve istatistiksel olarak çok önemli ($p<0,01$) olduğu görülmüştür. Üretici örgütleri tarımsal konularda üreticilerin eğitilmesi ve bilgilendirilmesi, kırsal alanda yaşam standartlarının artırılması, sahip olunan kaynakların daha iyi değerlendirilmesi, üreticilerin gelirlerinin artırılması için çalışmaktadır [2]. Bu bağlamda üretici birliğine üye olanlarla üye olmayanların görüşleri arasında olumlu bir görüş farkı olmasını beklemek doğaldır. IFAD'ı tanıma konusunda üretici birliğine üye olanlar ile birliğe üye olmayanların verdikleri cevaplar arasındaki farklılık da çok anlamlı ($p<0,01$) bulunmuştur. Bununla birlikte, telli terbiye sistemli bağcılıktan memnuniyet ve telli terbiye sistemli bağcılık hakkında bilgi düzeyi ile ilgili olarak her iki grup arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,1$).

4. SONUÇLAR

Üretici örgütleri, demokratik yapıları, üreticilerin değişik ihtiyaçlarına cevap verebilmeleri nedeniyle Dünya'da olduğu gibi ülkemizde de tarımsal kalkınmada yararlı bir araç olarak önemli rol oynamaktadır. Çünkü örgütün etkinliği ve başarısı nispetinde üreticilerin tutum ve davranışları şekillenmektedir.

Bu çalışmada üretici birliğine üyelik ile IFAD'ı tanıma ve desteklemelerden faydalanma arasında da pozitif ve bilimsel olarak ileri düzeyde bir anlamlılık görülmüştür. Bu duruma, ülkemizde bazı desteklemelerin üretici örgütleri aracılığı ile yapılmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Üreticilerin telli terbiye sistemli bağcılığa devam etme kararı ile üretici birliğine üyelik arasında pozitif bir fark olmakla birlikte bu farkın bilimsel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür. Bu sonuç iki şekilde yorumlanabilir.

Birincisi birliğe üye olan ve olmayan tüm üreticiler için telli terbiye sistemi avantajlıdır, üreticiler bu sistemi kendilerine uygun görmüş ve üreticilerin büyük çoğunluğu bu sistemi benimsemiştir, dolayısıyla destekleme konusunun seçimi başarılı olarak değerlendirilmektedir. İkincisi ise üretici birliklerinin, üyelerin görüş ve davranışları üzerindeki etkilerinin zayıf olduğudur. Bu kanaati, telli terbiye sistemli bağcılıktan memnuniyet ve telli terbiye sistemli bağcılık hakkındaki bilgi düzeyi sorularına her iki grubun vermiş olduğu cevaplar arasındaki farklılığın anlamlı olmaması ($p>0,1$) da destekler niteliktedir. Yani, başka bir ifadeyle, birliğin üyeleri üzerindeki etkisinin düşük veya yavaş olduğu değerlendirilmektedir.

Bu noktadan hareketle, üretici birliklerinin etkinliklerinin ve başarılarının artırılması için birliklere finansman desteklerinin sağlanması kadar, birlik faaliyetlerini sürekli olarak

değerlendirebilecek mekanizmaların devreye sokulması için gerekli yasal çerçevenin oluşturulması ve bakanlık nezdinde bir danışmanlık hizmetinin organize edilmesinin gerektiği kanaatine varılmıştır.

ÇIKAR ÇATIŞMASI

Yazar, çıkar çatışması olmadığını bildirmektedir.

KAYNAKLAR

- [1] A. Semerci, "Türkiye’de Çiftçi Örgütleri: Tarımsal Amaçlı Kooperatifler Örneği". *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, vol. 12, no.1, s. 65-73, 2015.
- [2] İ. H. İnan, M. Direk, B. Başaran, S. Birinci, E. Erkmen, 2005. "Tarımda Örgütlenme", Türkiye Ziraat Mühendisliği Teknik Kongresi, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, Ankara, 2005, pp.1133-1154.
- [3] N. Ertek, N. Demir, A. Aksoy, "Sığırcılık İşletmelerinde Kooperatif Üyeliğini Etkileyen Faktörlerin Analizi: TRA Bölgesi Örneği", *Alinteri Dergisi*, vol. 30, no. B, pp. 38 – 45, 2016.
- [4] A. Olgun, M. Artukoğlu, "Süt Üreticilerinin Örgütlenme ve Pazarlama Durumları ile Sorunları Üzerine Bir Araştırma", E. Ü. Araştırma Fonu Proje Raporu, Proje No:1996-ZRF-16, İzmir, pp. 63, 1998.
- [5] N. Koyunebe, "İzmir İli Ödemiş İlçesinde Süt Sığırcılığının Geliştirilmesi Olanakları Üzerine Bir Araştırma", *Hayvansal Üretim*, vol. 46, no. 1, pp. 8-13, 2005.
- [6] G. Armağan, A. Özden, Ş. Peker, "Türkiye’de Kırsal ve Kentsel Yoksulluğun Karşılaştırılması (2002-2009)", Türkiye 10. Tarım Ekonomisi Kongresi, Yoksulluk ve Kırsal Kalkınma, 5-7 Eylül 2012, Konya, Cilt: I, pp. 314- 321.
- [7] M. H. Hansen, J. L. Morrow Jr., J. C. Batista, "The Impact of Trust on Cooperative Membership Retention, Performance and Satisfaction: An Exploratory Study", *International Food and Agribusiness Management Review*, vol. 1, no. 5, pp. 41-59, 2002.
- [8] J. G. Koç, A. Uzmay, "Factors Affecting the Dairy Farmers' Likelihood of Marketing Milk Through the Cooperatives: The Case of Thrace Region", *Turkish Journal of Agricultural Economics*, vol. 2, no. 2, pp. 203-214, 2018.
- [9] S. H. Bal, O. Karkacier, "Orta Karadeniz Bölgesinde Ayçiçeği Üreticileri ve Kooperatif İlişkilerinin Her İki Taraf Açısından Değerlendirilmesi", *Üçüncü Sektör Kooperatifçilik*, no. 149, pp. 85-104, 2005.
- [10] S. Akın, G. Özdemir, "Diyarbakır İli Çermik İlçesi Bağcılığı ve Üzüm Üreticilerinin Örgütlenmeye Bakış Açıları", *Türkiye IX. Tarım Ekonomisi Kongresi Bildiriler (I)*, 22-24 Eylül 2010, Şanlıurfa, pp. 526-533.
- [11] B. Kılıç, "Samsun İlindeki Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinde Ortak-Kooperatif İlişkilerinin Analizi", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü*, Yüksek Lisans Tezi, Samsun, 2011.
- [12] P. Lasley, P. C. Phillip, *A Matter of Trust, Sound CoPo Business Ethics Can Enhance Member Loyalty*, Rural Cooperatives, no. May/June, pp. 4-7, 1996.
- [13] V. Didier, M. Henninger, A. E. Akremi, "The Relationship Between Members' Trust and Participation in the Governance of Cooperatives: The Role of Organizational Commitment", *International Food and Agribusiness Management Review*, vol. 15, no. 1, pp.99-105, 2012.

- [14] Anonim, 25514 Sayılı, 6 Temmuz 2004 Tarihli Resmî Gazete. “Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu”, Kanun No: 5200, Kabul Tarihi: 29.06.2004.
- [15] A. Semerci, T. Kızıltuğ, A. D. Çelik, M. A. Kiracı, 2015. “Türkiye Bağcılığının Genel Durumu”. *Mustafa Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, vol. 20, no. 2, s. 42-51.
- [16] B. Burns, *Basics of Data Collection*, The Data School, 2019, Erişim Tarihi: 21.07.2020. [Online]. <https://dataschool.com/basics-of-data-collection/>.
- [17] Y. Yazıcıoğlu, S. Erdoğan, *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma*, Ankara: Detay Yayıncılık, 2004.
- [18] A. Balcı, *Sosyal Bilimlerde Araştırma*. Ankara: Pegem Yayıncılık, 2005.
- [19] B. Gökçe, *Toplumsal Bilimlerde Araştırma*, Ankara, Savaş Yayınları, 1988.
- [20] M. Tavakol, R. Dennick, “Making sense of Cronbach’s Alpha”, *International Journal of Medical Education*, vol. 2, pp. 53-55, 2011.
- [21] SPSS Inc. *SPSS Statistics for Windows, Version 17.0*. Chicago: SPSS Inc. Released 2008.
- [22] B. Karlı, Y. Çelik, 2003. *GAP Alanında Tarım Kooperatifleri ve Diğer Çiftçi Örgütlerinin Bölge Kalkınmasındaki Etkinliği*. T.E.A.E. Yayınları, Ankara, 2003.
- [23] M. Terin, A. H. Çelik, “Çiftçilerin Örgütlenme Düzeyi ve Örgütlerden Beklentileri Üzerine Bir Araştırma Van İli Örneği”, *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, vol. 47, no. 3, pp. 265-274, 2010.